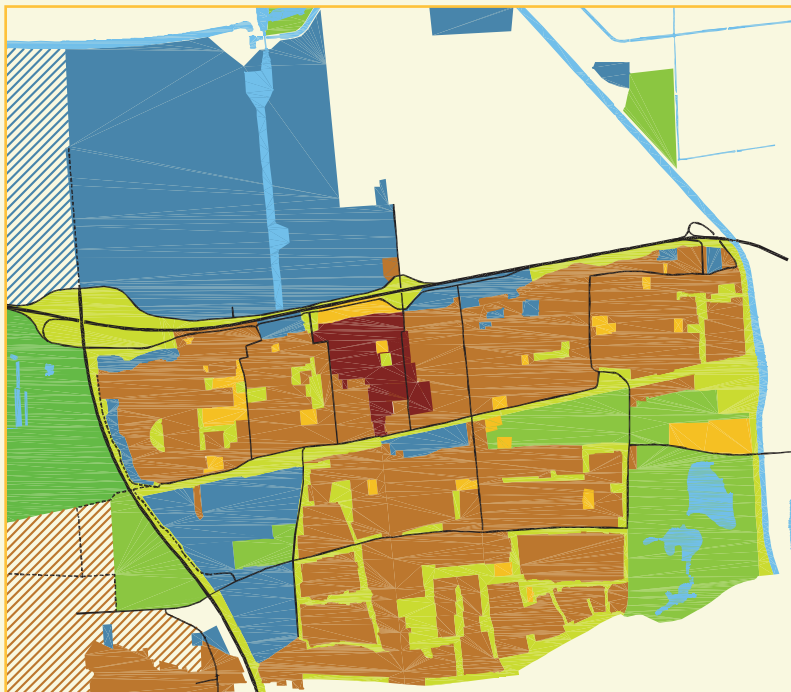

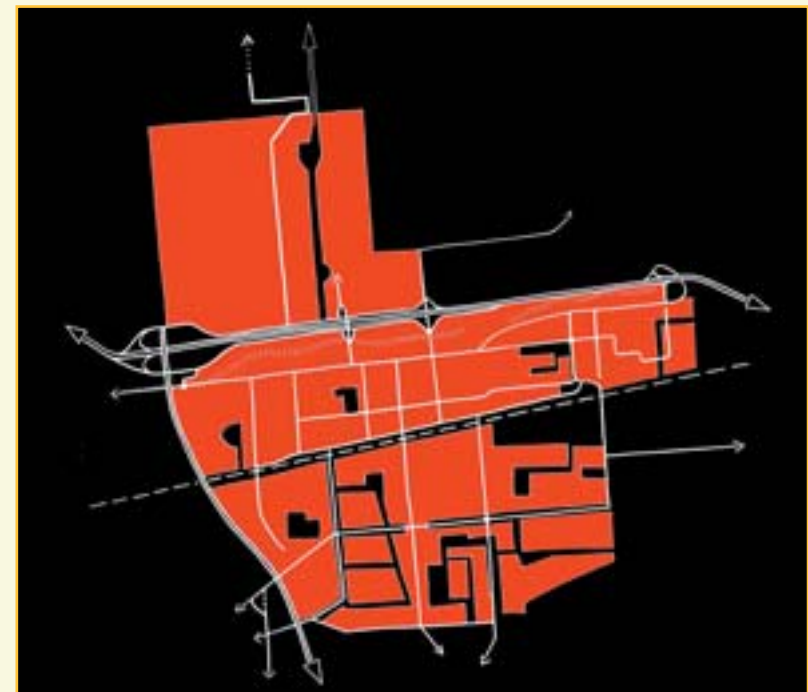
2.5 De ruimtelijk-functionele opbouw van Waalwijk

De landschappelijke structuren zijn van grote invloed geweest op de ruimtelijk-functionele ontwikkeling van Waalwijk. De linten in het landschap zijn hierdoor in hun plaats bepaald. Achter de linten hebben in de loop der tijd verschillende uitbreidingen met woningbouw plaatsgevonden. Waalwijk kent daarbij de grootste uitbreidingen. Het lint van de Langstraat is in moderne zin terug te zien in de A59. Van oorsprong vormde de Langstraat de verbinding van de gemeente met de regio en het land, thans heeft de A59 deze functie overgenomen. In het buitengebied wordt de grond in hoofdzaak agrarisch gebruikt. Het gebied tussen de A59 en het Halve Zolenpad heeft naast een agrarisch gebruik, tevens bijzondere ecologische, hydrologische en landschappelijke waarden.

Waalwijk

Waalwijk heeft zich ontwikkeld vanuit de samengegroeide linten van Besoijen, Waalwijk en Baardwijk. De verbindende historische Grotestraat, het Halve Zolenpad en de A59 geven Waalwijk haar oost-west gerichte bebouwings- en ontwikkelingslijnen. Terwijl de veengoten (voormalige slagen), de stationsweg en de verbindingswegen naar Tilburg en Loon op Zand hebben geleid tot noord-zuid gerichte bebouwings- en ontwikkelingslijnen. Deze combinatie van oost-west en noord-zuid leidt tot een orthogonale, grid-achtige structuur.

Ten noorden van het Halve Zolenpad, de voormalige spoorlijn, is deze structuur nagenoeg volgebouwd met voornamelijk woningen. Kenmerkend zijn enkele parken en groenstructuren die geïsoleerd tussen de bebouwing liggen. Daarnaast zijn verspreid enkele (voormalige) fabriekspannen en andere voorzieningen, zoals het ziekenhuis, aanwezig. Op de kruising van de lintbebouwing aan de Grotestraat en de Stationsstraat, heeft zich het centrum van Waalwijk ontwikkeld. Met de recente ontwikkelingen aan het Vredesplein en

de Irenestraat breidt het centrum zich in deze richting uit. Het Afwateringskanaal van 's-Hertogenbosch naar Drongelen en het groene gebied ten oosten daarvan, de Baardwijksche overlaat, vormen de harde oostelijke grens van Waalwijk. Het is een karakteristieke grens tussen bebouwd en onbebouwd gebied.

Het gebied ten zuiden van het Halve Zolenpad kenmerkt zich door woonbebouwing onderling gescheiden door groenstructuren. De doorlopende groenstructuren en het ontbreken van harde grenzen van bijvoorbeeld infrastructuur, maken dat naar het zuiden toe Waalwijk zacht overloopt in het natuur-

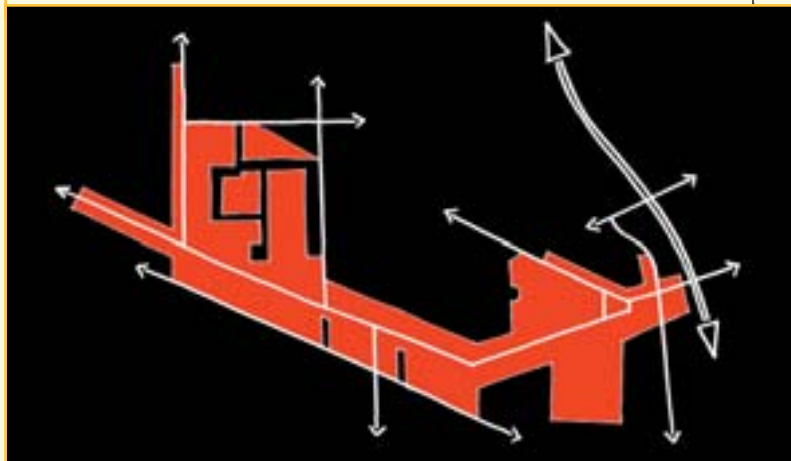
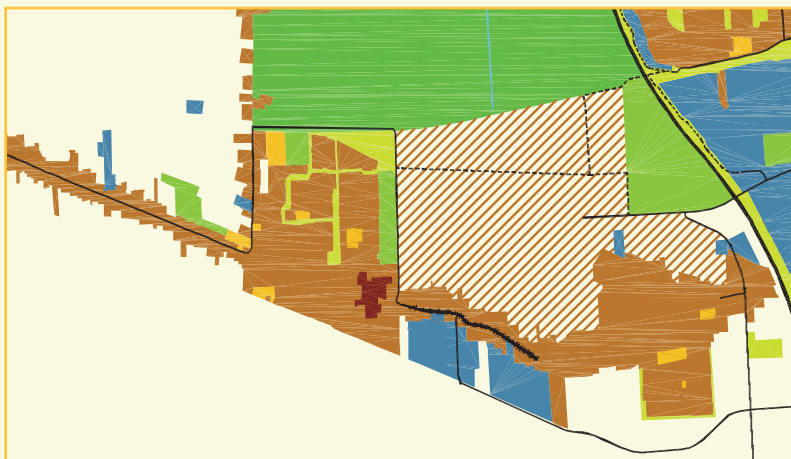
gebied van de Loonse en Drunense duinen. Langs het Halve Zolenpad en de verbindingsweg naar Drunen dringt het groen diep de stad binnen. In de groene spievormige ruimte bevinden zich sportvoorzieningen en instituten. Naar het zuiden loopt deze ruimte uit in het recreatiegebied van Lido, dat tevens een karakteristieke grens van de kern vormt.

Aan de westzijde van Waalwijk, langs de provinciale N261 in de richting van Tilburg is een driehoekig bedrijventerrein gegroeid. De bedrijven grenzend aan de N261 vormen een schil voor de achtergelegen woonbebouwing. Vanuit de historie zijn op het bedrijventerrein

nog enkele sportvelden aanwezig. De grootste concentratie aan bedrijvigheid bevindt zich echter op het bedrijventerrein Haven ten noorden van de A59. Op de functiekaart zijn overwegend de stroom- en de gebiedsontsluitingswegen uit het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoerplan aangegeven.

Sprang/Vrijhoeve

Sprang wordt gevormd door een kenmerkende vorkstructuur. Ten westen van de oude verbindingsweg naar Tilburg, de Tilburgseweg, ligt in het hart van de kern de kerk. Van hieruit ontwikkelen zich de twee poten van de vork: de Kerkstraat als belangrijk historisch lint in de richting van Vrijhoeve en secundair de Oudestraat naar het noordwesten. Langs deze wegen concentreert zich de lintbebouwing. Het tussenliggende gebied is uitgebreid met voornamelijk woonbebouwing en enig groen. Ten zuiden van de Kerkstraat is een blokvormige uitbreidingswijk aanwezig, die reageert op het voormalige slagenlandschap.

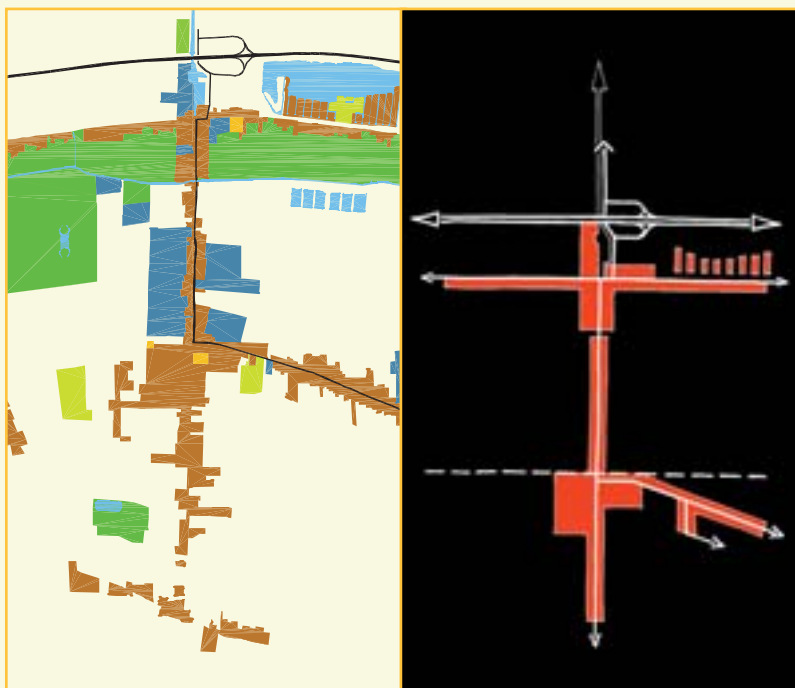

Vrijhoeve vindt zijn basis in het historische ontginningslint op de dekzandrug die iets verdraaid ligt ten opzichte van het noord-zuid georiënteerde slagenlandschap. Ter plaatse van het Raadhuisplein met het voormalige gemeentehuis van Sprang-Capelle is het lint doorbroken. Rond het plein liggen enkele centrumvoorzieningen. De kern heeft zich ten zuiden van het lint uitgebreid met een woonwijk tot aan de evenwijdig aan het lint lopende Zuidhollandse dijk. Deze dijk is tevens de gemeentegrens met de gemeente Loon op Zand. Later heeft de kern zich ten oosten van de Hogevaart - Julianalaan met woningen uitgebreid. De Hogevaart is een historische noord - zuid verbindinglijn vanuit het Labbegat. Het woongebied is doorvlecht met een groen- en waterstructuur. In navolging van de rechthoekige structuur van het slagenlandschap is een rondweg om het woongebied heen gelegd.

Ten zuiden van het lint van Sprang naar Vrijhoeve heeft zich het bedrijventerrein Berkhaag ontwikkeld, dat beide kernen zowel verbindt met als scheidt van Kaatsheuvel. Het bedrijventerrein loopt naadloos over in het daar gelegen bedrijventerrein De Kets.

Capelle/Nieuwe Vaart

Op de kruising van de uitloper van het lint van Vrijhoeve met het lint van Capelle ligt Nieuwe Vaart. Ten westen van de lintbebouwing aan de noord-zuid gerichte Nieuwe Vaart ligt een kleine uitbreidingswijk met in hoofdzaak woonbebouwing. Ook deze wijk reageert door zijn rechthoekige opzet op de structuur van het slagenlandschap.

Vanaf Capelle naar Waspik zet de woonbebouwing en agrarische boerderijbebouwing zich langs de Winterdijk voort.

36

Zowel Capelle als Nieuwe Vaart worden gekenmerkt door hun oude historische structuur. In Capelle zijn ter plaatse van de kruising van de Winterdijk met de Wendelnesseweg in hoofdzaak woningen en enkele bedrijfspanden gevestigd. De gedempte veengoot aan de Wendelnesseweg is kenmerkend voor het profiel van de bebouwing. Ten noorden van de

Winterdijk is nog een haven aanwezig. Aan de westzijde hiervan zijn enkele typische panden voor de scheepsbouw aanwezig. Hier heeft zich enige nieuwe bedrijvigheid geconcentreerd. Ten oosten van de haven zijn woningen langs de kade ontwikkeld, die aansluiten op het recreatieve gebruik van de haven.

Langs het noord-zuid lint van de Wendelnesseweg heeft zich achter de lintbebouwing bedrijfsmatige kas-senbouw ontwikkeld.

Waspik

Waspik is een middelgroot dorp met enige eigen bedrijvigheid. Ten noorden van de A59 ligt het kleinschalige bedrijventerrein Scharlo met een haven. Het dorp zelf heeft enkele bijzondere ruimtelijke structuren. Vanuit de historie is de oude dijk langs de haven, met een typische kromming door aanwezigheid van een wiel (dijkdoorbraak), kenmerkend aanwezig. Het dijklint naar Capelle buigt langs de oude havenkop af richting het zuiden. Echter, in dit lint zit een as-verspringing naar de kern Waspik-boven (Waspik-zuid). Juist op dit punt sluit het lint naar Raamsdonk hier op aan. Markant is hier de R.K. kerk Bartholomeus aanwezig. Achter de kerk en het lint naar Raamsdonk buigt het Zuiderafwateringskanaal af naar het noorden. Het vormt een grens tussen het historische Waspik en de latere uitbreidingswijken.

Waspik-zuid ligt op een bolling van de zandgronden. Na de splitsing richting s'Gravenmoer splitst het lint zich nogmaals richting Nieuwe Vaart en het zuidelijk agrarisch gebied. Er is sprake van een geleidelijke overgang van woonbouw met menging van agrarische bedrijven. De ligging van de kerk en dorpsplein en de bebouwing aan de Vrouwkentsvaartsestraat vormen enkele markante elementen in dit deel van het dorp.

2.6 De bebouwing

Het uiterlijk van de bebouwing van Waalwijk kent verschillen, maar ook overeenkomsten. Op basis van een overheersende verschijningsvorm is de bebouwing van de gemeente in deze paragraaf ingedeeld en beschreven. Deze indeling is vooral gemaakt op basis van hoe een gebouw eruit ziet en hoe ruimtelijk daarmee bepaalde kenmerken zijn verbonden.

In Waalwijk zijn niet nadrukkelijk hele gebieden met specifieke architectonische bouwstijlen te benoemen, zoals de Amsterdamse school of art-deco. Dit is wel mogelijk per pand, maar een dergelijke werkwijze is te specifiek voor een Welstandsnota. In deze nota gaat het erom het overheersende bebouwingsbeeld van een gebied te benoemen. Over een gebiedsindeling in deze vorm is vaak discussie, want wanneer is een stijl nu overheersend. De hier gehanteerde indeling gaat uit van de ruimtelijke en architectonische kenmerken die ontstaan zijn vanuit de functie. Nauw daarmee is de benadering van de opgave betrokken. Dit is vooral zichtbaar in de woonbebouwing. Deze is in de loop der tijd beïnvloed door economische (wederopbouw, jaren tachtig), en sociale (jaren zestig en zeventig) aspecten. De indeling sluit aan op wat landelijk wordt gehanteerd, maar is specifiek gemaakt voor wat in Waalwijk aanwezig is.

Binnen Waalwijk zijn de volgende bebouwingstypen aanwezig:

- Agrarische bebouwing;
- Bebouwing in linten te onderscheiden naar agrarisch lint, dorpslint en stedelijk lint;
- Woningbouw onderscheiden naar traditioneel, rationeel zakelijk, kleinschalig sculpturaal, hedendaags, flats en woonwagens en woonboten. Tevens is verschil gemaakt tussen projectmatige en individuele woonbebouwing;
- Bedrijfsmatige en industriële bebouwing;
- Bebouwing voor perifere detailhandel en winkelcentra;
- Objecten zoals kerken, scholen en de schouwburg;
- Bebouwing in parken en recreatiegebieden.

De beschrijving van de bebouwing onderscheid kenmerken van het omgevingsbeeld en het bebouwingsbeeld. Het omgevingsbeeld betreft de samenhangende ruimtelijke kenmerken elementen van de bebouwing in een gebied. Dit betreft vooral stedenbouwkundige zaken als: plaatsing en situering; bebouwingsstructuur; bouwmassa; maat en schaal van de bebouwing.

Het bebouwingsbeeld gaat in op het uiterlijk van de bebouwing. Het betreft de elementen van het gebouw(en) zelf en de architectonische verschijningsvorm daarvan: samenhangende onderdelen van het bouwwerk; gevel; materiaal, kleur, detail en ornament.

Agrarische bebouwing

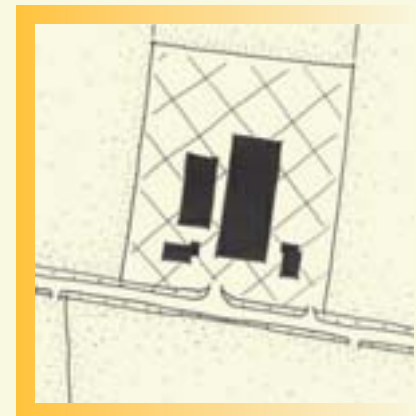
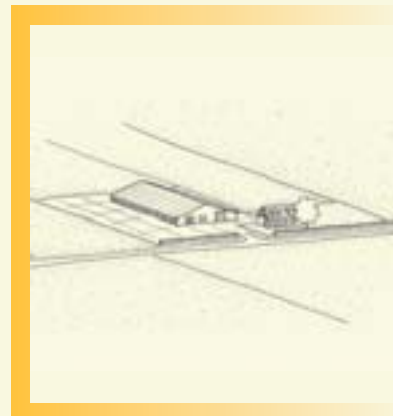
Het betreft hier de bebouwing in het buitengebied. Het uiterlijk en de plaatsing van de bebouwing is vooral gebaseerd op de aanwezige boerderijen. Kassen zijn hierin niet opgenomen vanwege de toenemende samenhang met bedrijfsbebouwing.

Omgevingsbeeld

- vrijstaande, individuele boerderijen in een open agrarisch landschap;
- bebouwing staat haaks op de weg;
- blokvormige erven direct aan de weg;
- grootschalige bebouwing (vooral de schuren);
- rechthoekige grondvormen;
- twee tot drie bouwlagen, eventueel met kap;
- veelal zadeldaken, waarbij de bedrijfsbebouwing een duidelijk flauwere helling kent dan de woonbebouwing.

Bebouwingsbeeld

- boerderij met daarachter losstaande grote stallen, schuren en silo's;
- bebouwing kent een duidelijke voorgevel die gericht is op de openbare weg;
- rationele vormgeving, weinig tot geen detaillering;
- duidelijk onderscheid voor-, zij- en achtergevels;
- gesloten gevelbeeld bedrijfsbebouwing en redelijk open woonbebouwing;
- overwegend metselwerk met veelal gele bakstenen;
- woningen hebben keramische dakpannen;
- golfplaten daken op stallen en schuren.

2.6

Agrarisch lint

De historisch gegroeide linten die veelal in het buitengebied, maar ook in de bebouwde kom aanwezig zijn. Dit type vormt de overgang tussen agrarische bebouwing en dorpsnederzettingen. Vooral in het omgevingsbeeld zijn de verschillen met een dorpslint aanwezig. Er is vaak sprake van een typische ligging aan een dijk of turfvaart.

Omgevingsbeeld

- historische linten met vrijstaande (voormalige) boerderijen op grote, ruime erven;
- langs dijken en ontginningswegen; de historische structuur is onaangetaast, zoals de specifieke ligging (onder) aan de dijk;
- variabele perceelsbreedte, veelal smalle, diepe percelen;
- zicht tussen de bebouwing door naar het landschap;
- brede, groene profielen met ruime voortuinen;
- erfafscheidingen in de vorm van een haag of hek;
- diversiteit in schaal: van kleinschalige boerderijen naar grootschalige landhuizen, schuren;
- overwegend zadeldaken.

Bebouwingsbeeld

- boerderijen, (arbeiders)woningen met informeel karakter en kleine, formele buitenplaatsen;
- achter de bebouwing aan de weg soms grotere bedrijfsbebouwing;
- architectonische diversiteit o.a. door historische en nieuwe bebouwing;
- woonbebouwing met de gevel gericht op het lint;
- veelal verticale geleding van de gevel;
- grote raampartijen;
- vooral de historische woonbebouwing heeft een plint, grote dakoverstekken en sporadisch kroonlijsten met ornamenten;
- overwegend gele en bruine bakstenen gevels;
- bebouwing aan de weg heeft rieten daken of keramische dakpannen, de bedrijfsbebouwing heeft overwegend golfplaten.

Dorpslint

De linten die tot een dorpsnederzetting aaneen zijn gegroeid vallen onder het bebouwingstype dorpslint. Het zijn veelal de oost-west gelegen linten waarbij de bebouwing evenwijdig aan de slagenverkeveling ligt en onder een hoek aan de weg staat. Dit type lint is zeer kenmerkend voor de Langstraat. Nauw hieraan verbonden is de bebouwing in Capelle en in de Grotestraat in Waalwijk. De bebouwing staat niet onder een hoek aan de straat maar heeft verder wel dezelfde kenmerken.

Omgevingsbeeld

- woningen en voormalige boerderijen aan lange linten;
- bebouwing langs rechte linten staat in een rooilijn, bij oost-west linten staat de bebouwing gedraaid t.o.v. de weg (getrapte rooilijn);
- vrijstaande bebouwing op een korte, regelmatige afstand van elkaar;
- diepe, smalle kavels met kleine voortuinen;
- eenduidig beeld door ritme van bebouwing en eenheid van massa en profiel;
- erfafscheidingen in de vorm van hagen en muurtjes;
- forse, kloeke volumes, heldere massaopbouw;

- rechthoekige, in de diepte ontwikkelde grondvormen;
- vooral zadeldaken, soms afgewolfd.

Bebouwingsbeeld

- bijgebouwen zijn integraal onderdeel van het hoofdgebouw;
- topgevel gericht op de weg;
- wanneer winkels in de bebouwing zijn gevestigd, is er geen relatie meer tussen bovenbouw en onderbouw van de gevel;
- begane grond gevel heeft veel en grote openingen en staande verhoudingen, de verdieping(en) hebben kleinere en minder ramen;
- veelal een plint en kroonlijst c.q. fors dakoverstek;
- gele, rode en licht bruine bakstenen gevel;
- enkele panden zijn wit gepleisterd;
- oudere panden hebben keramische pannen, nieuwere veelal betonpannen;
- fors kozijnhout en rijk gedetailleerd.

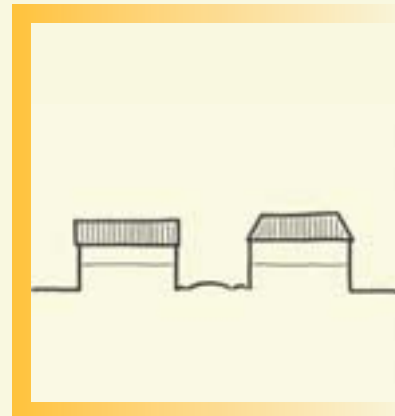
2.6

Stedelijk lint

In het stedelijk lint is de dorpsbebouwing verdicht en de bebouwing grootschaliger. Het vormt een concentratiepunt van historische gegroeide bebouwing in de linten. In de bebouwing is een schaalprong zichtbaar. Veelal is de kern van de historische nederzetting hier gelegen. Een nadere beschrijving van het stedelijk lint de Grotestraat van Waalwijk is gemaakt in het Schetsboek Promenade.

Omgevingsbeeld

- forse, panden aan een smal lint, soms met een duidelijk historisch en statig karakter;
- grotere complexmatige gebouwen met op zichzelf staande vormgeving doorbreken soms het overheersende beeld van perceelsgewijze ontwikkeling;
- gesloten bebouwingswand, vrijstaande bebouwing dicht tegen elkaar, gescheiden door stegen;
- bebouwing staat in een rooilijn direct aan de weg;
- voortuinen ontbreken;
- grondgebonden woningen, appartementen, kantoren en winkels;
- individuele bebouwing met grote diversiteit t.a.v. de vorm;
- formeel karakter;

- kloeke massavorm;
- blokvormige volumes waarvan de schaal historisch verbonden was aan grootte van het perceel;
- gevarieerde goothoogtes;
- villa's hebben een hoge verdiepingshoogte.

Bebouwingsbeeld

- bebouwing met de gevel gericht op de openbare weg, zijgevels zijn gesloten;
- bijgebouwen aan de achterzijde zijn niet zichtbaar;
- de eenheid van de massa is soms door verschillende vormgeving van de gevel door de verschillende eigenaren doorbroken;
- wanneer winkels in de bebouwing zijn gevestigd, is er vaak geen relatie meer tussen bovenbouw en onderbouw van de gevel;
- bij winkels is een grote variëteit aan luifels en reclame aan de bebouwing toegevoegd;
- verticale geleding/lijnvorming door staande ramen;
- redelijk gesloten gevels, raamvlakken zijn 'gaten' in massa;
- opbouw, plint - middendeel - kroonlijst;
- (licht)bruine bakstenen en wit gepleisterde gevels.

Traditionele projectmatige woningbouw

De traditionele woningbouw is vooral gerealiseerd in de periode 1900 - 1950. Het ging om kleine aantallen woningen. De traditionele woningbouw heeft kenmerken van ambachtelijk bouwen en vormt een compositorisch geheel. Dit is zichtbaar in het gebruik en de samenhang van baksteen, hout en keramische dakpannen. Er is een duidelijke relatie tussen alle gebouwde onderdelen op het erf. Dit komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in gemetselde tuinmuurtjes. De samenhang van dit bebouwingstype wordt daarnaast bepaald door details; fors kozijnhout, dakoverstekken en een duidelijke mate van versiering (ornament). De voordeur in een rond gemetseld kader is hier een goed voorbeeld van.

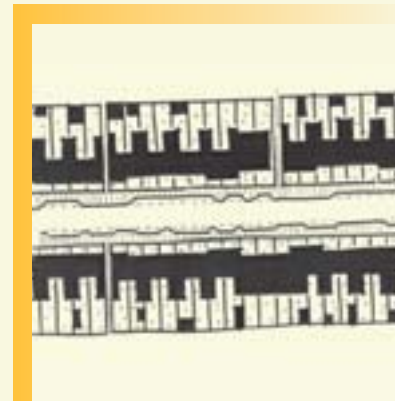
Omgevingsbeeld

- kleinschalige 'ambachtelijke' arbeiderswoningen;
- korte rijtjes met duidelijke koppen en verspringende gevels vormen een compositorisch geheel;
- grondgebonden woningen;
- beperkte herhaling van rijtjes/bebouwingseenheden;
- kleine voor- en achtertuinten;
- veelal gemetselde erfafscheiding aansluitend op de hoofdbebouwing;

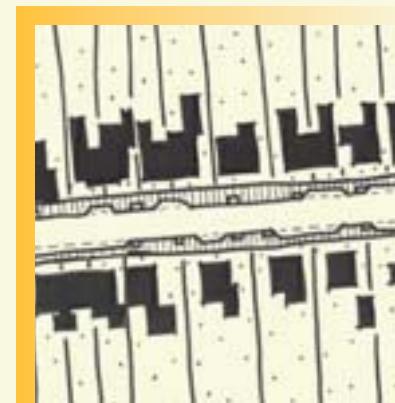
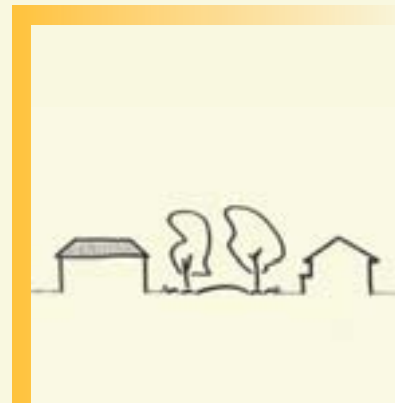
- één laag met zadeldak met nokrichting parallel aan de weg;
- veel dakkapellen;
- de koppen van rijtjes en poortjes worden geaccentueerd door een nokrichting loodrecht op de weg.

Bebouwingsbeeld

- bijgebouwen zijn tegen de achterzijde van het hoofdgebouw en achter op het erf gebouwd;
- bebouwing met de gevel gericht op de publieke ruimte, vooral ook bij hoekwoningen;
- horizontale geleiding door lage goot en horizontale raampartijen;
- open gevels door grote ramen;
- compositie van baksteen, hout en keramische dakpannen;
- grote dakoverstekken;
- bijzondere ornamenten zoals rondgemetselde poortjes of afgewolfde dakkapellen zijn specifiek voor dit type.

2.6

Traditionele individuele woningbouw

De individuele woningbouw heeft in de vormgeving in belangrijke mate dezelfde kenmerken als de projectmatige woningbouw. De omvang van het gebouw, de erfinrichting en de relatie tot de omgeving zijn echter anders. In tegenstelling tot de projectmatige bouw heeft recente individuele bebouwing regelmatig traditionele kenmerken.

Omgevingsbeeld

- vrijstaande en villabebouwing met ambachtelijk karakter;
- wisselende positie ten opzichte van de straat;
- woningen staan evenwijdig of haaks op de weg;
- grondgebonden individuele- en 2 onder 1 kap woningbouw;
- bebouwing staat vrij op het erf; grote voor-, zij- en achtertuinen;
- veelal 'natuurlijke' erfafscheidingen;
- plasticiteit;
- één en twee lagen met kap;
- zadel-, schild- en wolfdaken;
- gelijkmatige breedte, hoogte en diepte.

Bebouwingsbeeld

- aanbouwen, bergingen en schuurtjes zijn ondergeschikt aan hoofdgebouw en hebben een eigen kap of zijn plat afgedekt;
- duidelijke voorgevel, gericht op de openbare ruimte;
- hoekwoningen hebben ook een open zijgevel;
- traditionele detaillering van de gevel, ook bij nieuwbouw;
- wisselende geleding van de gevel;
- veelal symmetrische positionering van de raampartijen;
- bakstenen (licht en donker), hout en keramische pannen, maar ook betonnen en geglazuurde pannen en plaatmateriaal;
- dakoverstekken.

Zakelijk rationele projectmatige woningbouw

Dit bebouwingstype kenmerkt zich door zijn eenvoud. Deze eenvoud is nauw verbonden aan de gewenste productie van grote aantallen woningen in de jaren '60 en '80 van de vorige eeuw. Er is sprake van een grote mate van herhaling om de aantallen te halen. De vormgeving van de woningen is hier een afgeleide van.

Omgevingsbeeld

- rijen met strakke, grondgebonden woningen;
- gehele rij heeft dezelfde rooilijn;
- parallel aan het straatprofiel;
- veelal (half) open blokverkaveling;
- een schakeling van blokken die als ware het stempels wordt herhaald en of gespiegeld;
- voor- en achtertuinten, beperkte zijtuinen bij hoekwoningen;
- grote gebieden met eenduidig karakter, monotone wijken;
- veelvuldige herhaling van cluster met rijen;
- twee lagen met zadeldak.

Bebouwingsbeeld

- aanbouwen aan de achterzijde zijn, behoudens de hoeken, niet zichtbaar vanaf de openbare weg;
- uitbreidingen in twee lagen hebben een moeizame verhouding tot het hoofdgebouw;
- gesloten gevelbeeld, vooral zijgevels van hoekwoningen zijn geheel ontdaan van openingen;
- vrijwel geen dakoverstek, een 'simpele' goot (mastgoot);
- baksteen en betonnen dakpannen;
- heldere, eenduidige en strakke vormgeving van details, nagenoeg geen versiering toegepast;
- repetitie van smalle kozijnen.

Zakelijk rationele individuele woningbouw

De kenmerken van de individuele woningbouw zijn in belangrijke mate gelijk aan de projectmatige woningbouw, maar de omvang van het gebouw, de erfinrichting en de relatie tot de omgeving is anders. Opvallend is de veelal haakse richting van de nok ten opzichte van de weg. Ook dit bebouwingstype wordt tegenwoordig nog regelmatig gerealiseerd.

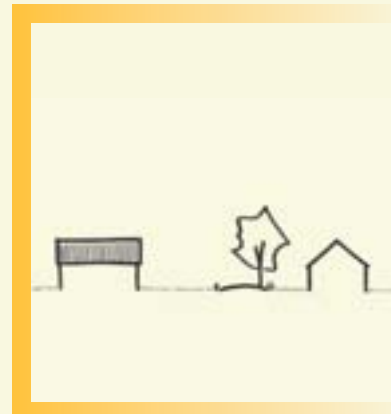
Omgevingsbeeld

- vrijstaande strakke woningen met weinig detaillering;
- individuele woningen staan in een rooilijn parallel aan de weg;
- woningen staan op een redelijk korte, maar regelmatige afstand van elkaar;
- woningen staan vrij op het erf met grote voor- en achtertuinen en smalle zijtuinen;
- uitbreidingen van woningen leiden tot een meer gesloten straatbeeld die de oorspronkelijke openheid tussen de woningen aantast;
- grondgebonden;
- ondanks individualiteit ontstaat er door gelijke hoogte en kapvorm toch een ritme en eenheid;

- redelijk forse woningen;
- enkelvoudig volume, door uitbreiding van de woning met aanbouwen wordt dit soms aangetast;
- veelal dwars op de openbare weg ontwikkeld; rechthoekige grondvorm;
- één of twee lagen met zadeldak, nokrichting veelal loodrecht op de weg.

Bebouwingsbeeld

- het bebouwingsbeeld komt overeen met dat van de projectmatige rationele woningbouw.

Kleinschalige sculpturale projectmatige woningbouw

Opvallend voor dit bebouwingstype is dat ze, in tegenstelling tot andere typen, gebaseerd is op een samenspel van kleine elementen waarmee de gebouwen tot een eenheid zijn geboetseerd. De bebouwing is daarom nog wel eens kneuterig genoemd. De vormgeving kent weinig versiering. Vooral de koppeling van verschillende volumes moest het beeld aantrekkelijk maken. Ook de relatie van de bebouwing met de omgeving is compleet anders vorm gegeven. In de jaren '70 van de vorige eeuw verschenen typische woonerven die een herkenbare hiërarchische structuur ontbeerden.

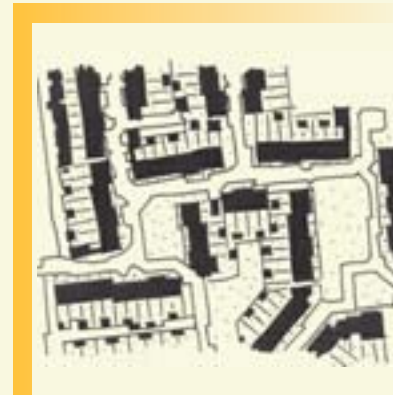
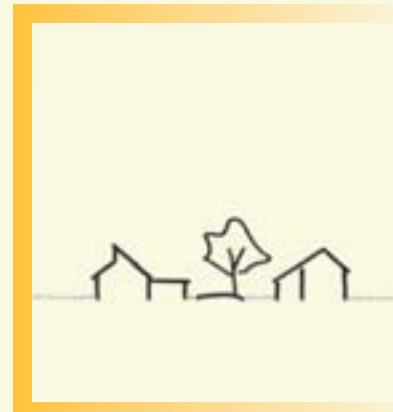
Omgevingsbeeld

- woningbouw met zware, robuuste vormen;
- veelal geschakeld soms in een trapsgewijze rooilijn;
- richting ontbreekt;
- geschakelde en 2 onder 1 kap woningen en appartementen met opgetilde woonstraten;
- herhaling van eenheden;
- ruime voor- en achtertuinen, brede straatprofielen met veel groen (woonerven);

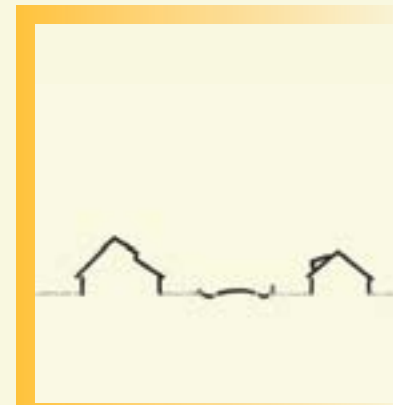
- kleinschalig, de menselijke maat is leidraad;
- veelvormig;
- overheersende kappen, veelal zadel- en lessenaarsdaken met wisselende hoogtes.

Bebouwingsbeeld

- vormgeving beïnvloed door diverse architectuur-stromingen van eind jaren '70: forumgedachte, structuralisme en de ecologische benadering;
- samengestelde opbouw, meerdere volumes die in elkaar grijpen en een compositorisch geheel vormen;
- wisselende geleding;
- overheersende kap met verholten goten;
- daken die geleidelijk overlopen in de gevel, een enkele maal met leien;
- bakstenen metselwerk of betonsteen gecombineerd met hout in de gevels;
- 'overdreven' vormgeving benadrukt bepaalde onderdelen van het gebouw zoals balkons en dakoverstekken.

2.6

Kleinschalige sculpturale individuele woningbouw

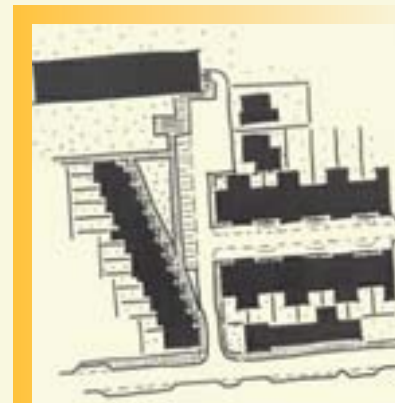
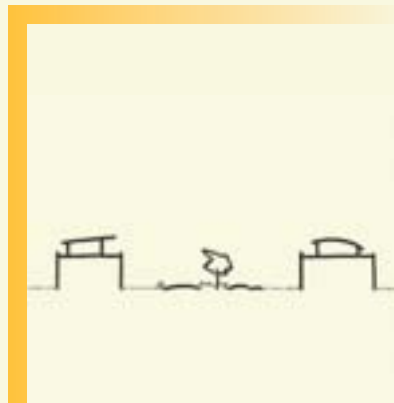
De kenmerken van de individuele woningbouw zijn in belangrijke mate gelijk als de projectmatige woningbouw. De omvang van het gebouw, de erfinrichting en de relatie tot de omgeving is echter anders.

Omgevingsbeeld

- vrijstaande woningen met zware, robuuste vormen;
- wisselende rooilijn;
- variabele afstand tussen bebouwing;
- richting ontbreekt;
- zichtbaar onderscheid tussen kavels door diverse vormgeving en situering van bebouwing op perceel;
- variatie in silhouet en dakvormen;
- bebouwing is samengesteld uit meerdere vormen;
- plastische massa's;
- kleinschalig.

Bebouwingsbeeld

- het bebouwingsbeeld komt overeen met dat van de projectmatige kleinschalige sculpturale woningbouw.

Hedendaagse projectmatige woningbouw

Op dit moment is het nog moeilijk de samenhang in recent gebouwde woningen te ontdekken. Nieuwe technieken en de vrijheid om in een eigen stijl te ontwerpen leiden tot een grote diversiteit in de vormgeving. Kenmerkend is de aandacht voor kwaliteit. Er wordt veelal getracht een gebouw een nadrukkelijke uitstraling mee te geven. Deze uitstraling wordt gebaseerd op een concept of soms een metafoor voor het gebouw.

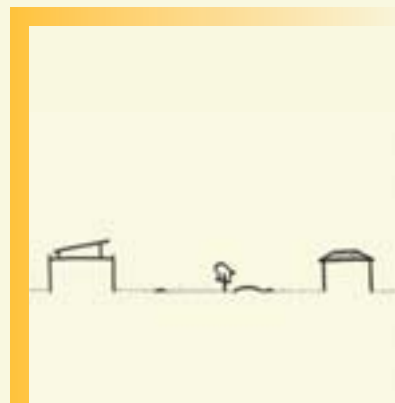
Omgevingsbeeld

- niet alleen op uitbreidingslocaties, vaak ook inbreidingslocaties;
- geschakelde en vrijstaande bebouwing vaak gecombineerd met appartementengebouwen;
- verspringen van de voorgevel, getande rooilijn;
- beperkte herhaling/repetitie van geschakelde, grondgebonden woningen;
- individuele bebouwingen in de vorm van complexen met appartementen;
- woningen hebben overwegend kleine voortuinen terwijl de appartementen in een parkachtige ruimte zijn gelegen;
- bebouwing volgt het stratenpatroon;

- kleinschalige bebouwing vormt een compositorische geheel met de grootschalige massa's;
- beperkte herhaling, veel variatie;
- diverse massa's vormen een eenheid door materialen, kleuren en vormen;
- veelal platte en lessenaarsdaken, maar ook ronde daken;
- regelmatig terug liggende bovenste laag.

Bebouwingsbeeld

- hoofdgebouw en bijgebouw hebben een samenhangende nagenoeg dezelfde vormgeving;
- voorgevel gericht op de openbare ruimte;
- wisselende geleding gevel, strakke schijven vormen een compositie (schijvenarchitectuur);
- grote mate van variatie t.a.v. openheid van de gevel;
- zeer diverse toepassing van materialen en kleuren: van baksteen tot stucwerk, van wit naar rood naar zwart.

Hedendaagse individuele woningbouw

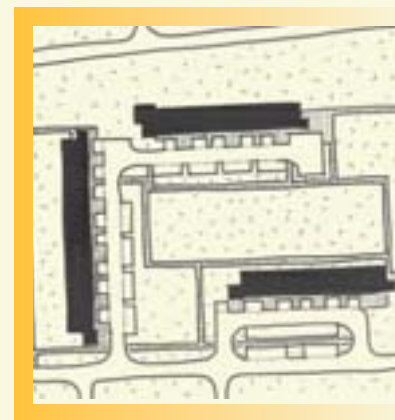
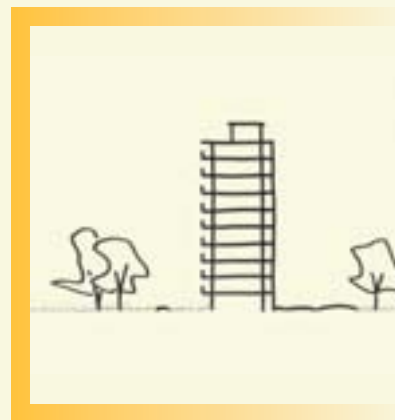
De kenmerken van de individuele woningbouw zijn in belangrijke mate gelijk aan de projectmatige woningbouw, maar de omvang van het gebouw, de erfinrichting en de relatie tot de omgeving is anders.

Omgevingsbeeld

- vrijstaande bebouwing;
- voorgevel volgt de rooilijn;
- enige repetitie door gelijke hoogte van de woningen;
- woningen staan vrij op grote percelen zodat er grote voor-, zij- en achtertuinen zijn ontstaan;
- bebouwing volgt het stratenpatroon;
- samengestelde massa's vormen een eenheid door karakter en compositie (materialen, kleuren en vormen);
- veelal twee lagen plus kap met diverse dakvormen.

Bebouwingsbeeld

- hoofdgebouw en bijgebouw hebben een samenhangende nagenoeg dezelfde vormgeving;
- voorgevel gericht op de openbare ruimte;
- grote variatie geleding gevel;
- veelal uitgesproken architectuur;
- grote mate van variatie t.a.v. openheid van de gevel;
- zeer diverse toepassing van materialen en kleuren ter ondersteuning van de architectuur.

Flats

De typische, vooral galerij, maar ook portiekflatbebouwing die in de zestiger jaren van de vorige eeuw is ontwikkeld en gebouwd. Dit bebouwingstype is apart benoemd vanwege de herkenbare vormgeving, die sterk afwijkt van overige woonbebouwing. De positie van een flat in de omgeving is karakteristiek, een kavel of erf ontbreekt.

Omgevingsbeeld

- galerij- en portiekflats in een parkachtige omgeving;
- appartementen;
- parallel en haaks gesitueerd t.o.v. de weg en van elkaar;
- vrijstaand in een openbaar groengebied;
- een dichte en veelal terug liggende begane grondlaag 'tilt het gebouw op';
- grootschalige volumes, grote visuele invloed op de omgeving, dominant aanwezig;
- homogene opbouw;
- smalle 'schijven', geometrische vormen;
- vier tot tien lagen met platte daken.

Bebouwingsbeeld

- eenvoudige hoofdvormen, geen bijgebouwen;
- gevels krijgen profiel door balkons en galerijen;
- tweezijdig gericht, aan één zijde open gevels van de appartementen, galerijen aan de andere zijde en veelal gesloten zijgevels;
- sterke horizontale geleding door balkons en galerijen, ondergeschikte verticale geleding door trappenhuis;
- diverse materialen vormen één geheel: bakstenen, beton, hout, metaal en plaatmateriaal;
- de oorspronkelijke kleur van de materialen is bij renovaties vaak veranderd in lichte, 'vrolijke' kleuren.

Stacaravans, tuinhuisjes, woonwagens en woonboten

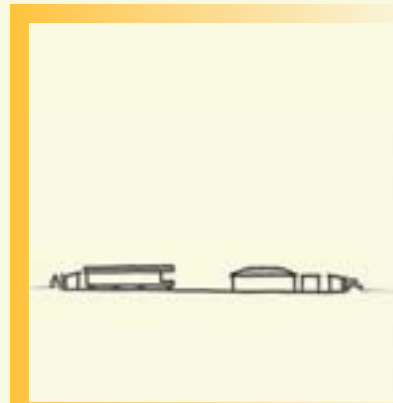
Een bebouwingstype gebaseerd op een semi-permanente stand- of ligplaats. Het type is vaak geclusterd in duidelijk samenhangende eenheden. De bebouwing heeft tevens een relatie met recreatief gebruik.

Omgevingsbeeld

- afgesloten terreinen met verplaatsbare 'chalet-achtige' bebouwing, caravans en woonboten;
- vrijstaande bebouwing, al dan niet rondom een centraal binnenterrein;
- 'voorgevels' staan aan een rechte rooilijn;
- repetitie door gelijkvormigheid en situering bebouwing;
- regelmatige afstand tussen bebouwing;
- veelal een volledig groen (tuinhuisjes) of bestraat erf (woonwagens);
- bebouwing volgt het stratenpatroon dan wel de grenzen van het terrein;
- de woningen vormen een eenheid door materialen, kleuren en vormen;
- één bouwlaag, 'zwevend' boven het bestraate maaiveld, dan wel liggend in het water met platte en flauwe zadeldaken.

Bebouwingsbeeld

- karakter bijgebouw wijkt veelal af van hoofgebouw door permanentie en materiaal gebruik;
- woningen zijn redelijk alzijdig;
- kleine raamopeningen;
- een plint dekt wielen, dan wel palen af;
- de bebouwing is vaak geheel van hout, metaal of kunststof.

Bedrijventerreinen

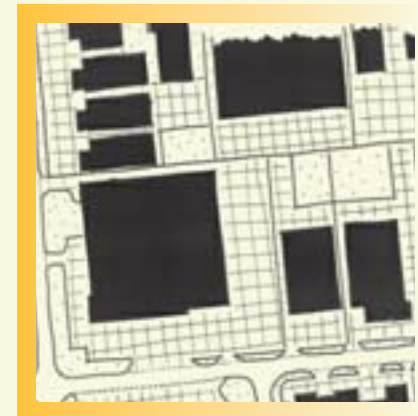
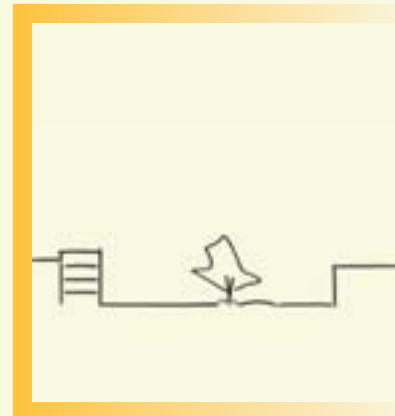
In dit bebouwingstype zijn vooral de gebouwen voor handel en overslag verzameld. Omdat bij de bebouwing vaak een hal is gecombineerd met een kantoorgebouw, is er sprake van een duidelijke verwantschap met kantoorgebouwen. Mede omdat in Waalwijk geen sprake is van grootschalige kantoorlocaties, zijn kantoren ook binnen dit bebouwingstype benoemd.

Omgevingsbeeld

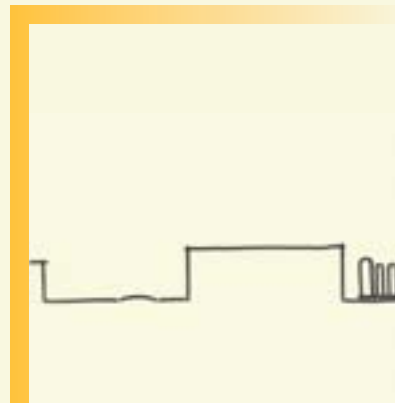
- grootschalige, platte, industriële dozen met in verhouding kleine kantoorgebouwen;
- soms vrijstaande kantoreengebouwen;
- soms is een rooilijn herkenbaar (vooral in historische situaties), bebouwing is vaker vrij gesitueerd;
- vrijstaand; afstand tussen bebouwing is afhankelijk van het type bedrijven(terrein);
- wisselende richting geeft een rommelig beeld;
- individuele karakters bebouwing en open ruimtes, duidelijk onderscheid kavels;
- samengesteld uit een (productie)hal en een representatief blok met kantoren;
- platte daken.

Bebouwingsbeeld

- alleen bij kantoren en laad en los ruimtes is sprake van een gerichtheid op de openbare weg;
- wisselende geleding gevels;
- vooral gesloten gevels, afgezien van de representatieve ruimtes;
- veelal een plint van metselwerk met daarboven een metalen of kunststoffen hoofdvolume;
- lichte en glanzende materialen.

2.6

Industrie

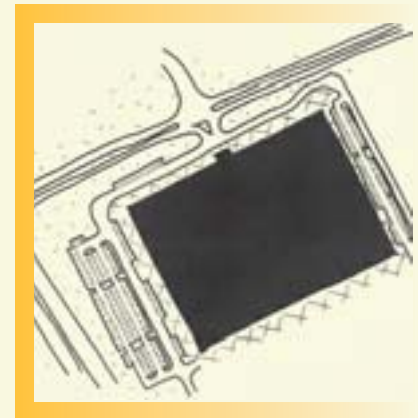
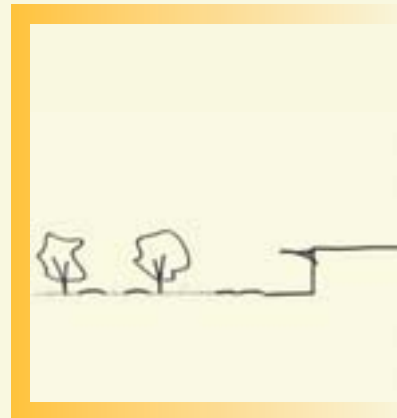
Bebouwing en installaties die gericht zijn op productie of grootschalige overslag van goederen.

Omgevingsbeeld

- grootschalige hallen, gecombineerd met silo's en industriële installaties;
- wisselende rooilijn, het productieproces bepaalde de positionering van de verschillende bedrijfsonderdelen;
- vrijstaand; afstand tussen bebouwing is afhankelijk van het type bedrijven(terrein);
- wisselende richting geeft een rommelig beeld;
- individuele karakters bebouwing en open ruimtes;
- samengesteld uit vele (technische) onderdelen, veelal een ondergeschikt representatief blok met kantoren;
- diverse dakvormen.

Bebouwingsbeeld

- alleen bij kantoren en laad- en losruimtes is sprake van een gerichtheid op de openbare weg;
- technische installaties bepalen grotendeels het beeld vanaf de openbare weg;
- wisselende geleding gevels;
- de hallen hebben vooral gesloten gevels, afgezien van de representatieve ruimtes;
- veelal een plint van metselwerk met daarboven een metalen of kunststoffen hoofdvolume;
- lichte en glanzende materialen.

Perifere detailhandel

Dit bebouwingstype onderscheidt zich van de bedrijventerreinen, doordat sprake is van (soms) veel publiek dat door een duidelijk herkenbare entree de bebouwing betreedt. De bebouwing is daardoor vaak gerelateerd aan grootschalige parkeerterreinen.

Omgevingsbeeld

- vrijstaande grootschalige detailhandelsvoorzieningen;
- langs belangrijke invalswegen;
- parkeerterreinen tussen de bebouwing en de weg;
- individuele, opvallende bebouwing;
- de bebouwing kenmerkt zich als volumineuze dozen;
- enkelvoudige volumes gebaseerd op rechthoeken;
- platte daken.

Bebouwingsbeeld

- gevels gericht naar de weg; uitdagende vormen en kleuren moeten bezoekers trekken;
- uitnodigende entree;
- wisselende geleding;
- gesloten gevels, afgezonderd van de entree en kantoren en soms etalages;
- opvallende, fel gekleurde materialen;
- metalen en kunststoffen gevelpanelen.

Winkelcentrum

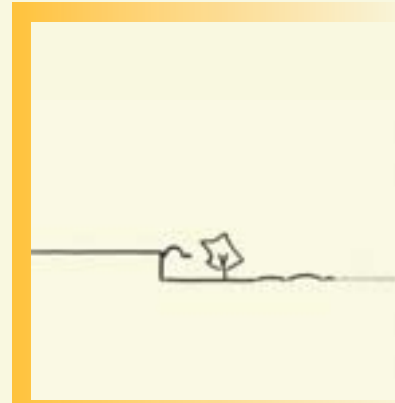
Wanneer sprake is van op zichzelf staande winkels, variërend van enkele tot een geclusterd geheel van winkels (bijvoorbeeld de Els) zijn deze als apart bebouwingstype benoemd. Wanneer winkels een duidelijk onderdeel zijn van een groter gebouw, veelal woningen, worden ze als onderdeel van dat bebouwingstype beschouwd.

Omgevingsbeeld

- op zichzelf staande winkels soms geclusterd in grootschalige bebouwing met overdekte winkelpromenades;
- ligging direct aan de straat of terugliggend met parkeervoorzieningen aan de straatzijde;
- ingeweven in de stedelijke structuur of vrijstaand;
- onbepaalde richting, afhankelijk van de situatie;
- parkeerterreinen en laad- en losruimtes rondom bebouwing;
- één laag met een hoge verdiepingshoogte en een plat dak;
- samengestelde opbouw;
- individueel karakter, afwijkend van zijn omgeving.

Bebouwingsbeeld

- één groot gebouw, soms samengesteld uit verschillende delen;
- meerdere entrees van winkels, of één centrale entree van passage of supermarkt;
- gevels gericht op de straat en het parkeerterrein, de entree krijgt extra aandacht;
- bij passages richten de winkels zich op het interne wandelgebied;
- de buitengevels zijn behoudens bij de entree gesloten;
- in de gevels zijn vaak de deuren t.b.v. het laden en lossen goed herkenbaar;
- lichte, opvallende materialen; veelal kunststof en metaal plaatwerk.

Objecten

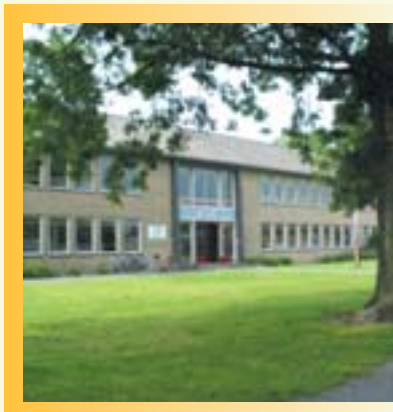
Zelfstandige gebouwen, veelal voorzieningen, staan vaak als objecten in hun omgeving. De vormgeving richt zich specifiek op de functie van het gebouw, zoals een kerk, school of schouwburg. Door de specifieke functie van het gebouw heeft de bebouwing vaak een bijzondere ruimtelijke relatie met zijn omgeving.

Omgevingsbeeld

- vrijstaande institutionele bebouwing, veelal in een parkachtige setting;
- onbepaalde richting;
- scholen, kerken, culturele instellingen en verzorgingscomplexen;
- grote, afwijkende percelen;
- bebouwing vrij gesitueerd op het erf, waardoor er rondom ruimtes ontstaan;
- elk object is op zichzelf ontwikkeld; reageert t.a.v. massa, vormen, materialen en kleuren nauwelijks op de omgeving;
- bouwmassa's zijn veelal grootschaliger dan hun directe omgeving;
- de objecten op zich kunnen zeer verschillen in schaal;
- variabele hoogtes;
- diverse (bijzondere) dakvormen.

Bebouwingsbeeld

- als er bijgebouwen zijn dan zijn deze ondergeschikt aan het hoofdgebouw;
- veelal zijn alle gevels gericht op de straat en op de tuin en/of pleinruimte rondom;
- de gevel is afgestemd op de compositie van het gebouw;
- wisselende opbouw;
- diverse materialen, kleuren en vormen.

2.6

Groen en recreatie

Het betreft hier de veelal individuele bebouwing in parken en recreatiegebieden. De bebouwing kan afwisselend van omvang, vorm en functie zijn.

Omgevingsbeeld

- vrijstaande, individuele bebouwing in een recreatief groengebied;
- onbepaalde richting ten opzichte van de weg;
- veelvormige gebieden;
- groot- en kleinschalige bebouwing;
- grote diversiteit aan grondvormen;
- samengestelde volumes;
- veelal lage bebouwing, maximaal drie lagen;
- variatie in kapvormen.

Bebouwingsbeeld

- functionele bebouwing nabij parkeergelegenheden;
- bebouwing is met de gevel gericht op het parkeerterrein en de open gebieden;
- diversiteit in vormgeving, van rationeel tot traditioneel, van louter functioneel tot romantisch;
- geen onderscheid voor, zij- en achtergevels;
- gesloten gevelbeeld van het 'werkgedeelte' en een redelijk open 'publiek' deel;
- diversiteit aan materialen, vooral ter ondersteuning van de functie.

Ruimtelijk structuurbeeld

	Openbaar gebied
	Openbaar gebied
	Openbaar gebied
	Openbaar gebied
	Openbaar gebied
	Openbaar gebied

	Water
	Openbaar gebied
	Openbaar gebied
	Openbaar gebied
	Water

	Wijk
	Openbaar gebied
	Openbaar gebied
	Openbaar gebied
	Openbaar gebied

2.7 Ruimtelijk structuurbeeld

De laatste kaart betreft het ruimtelijk structuurbeeld van de gemeente Waalwijk. Deze kaart is in belangrijke mate gebaseerd op de visuele ervaring van de omgeving. Waar de kaart van de bebouwingstypen zich richt op de verschillen tussen vooral het uiterlijk van de gebouwen, richt deze kaart zich op de overeenkomsten tussen de gebieden en de wijze waarop de bebouwing daarin aanwezig is. Naast gebieden wordt de ervaring van routes aangegeven. Belangrijke marketingspunten in gebieden, zoals oriëntatiepunten en concentratiepunten, knopen genoemd, zijn eveneens aangegeven.

Landschap

Op visuele basis zijn drie verschillende landschappen te onderscheiden: het rivierenlandschap, het slagenlandschap en het Brabants landschap. Deze komen grotendeels overeen met de in paragraaf 2.3 onderscheiden landschapstypen van respectievelijk het polderlandschap, veenontginningslandschap en zandontginningslandschap. Het rivierenlandschap is door ruilverkaveling optimaal ingericht op de agrarische productie. Het landschap heeft een overheersend blokvormig karakter. Het open beeld wordt soms onderbroken door de windsingels van de fruittelers. Het slagenlandschap bestaat uit diepe en smalle kavels begrensd door sloten en greppels, al dan niet met begroeiing. Hierdoor ontstaat coulissewerking. Ten zuiden van Waspik-boven is het landschap duidelijk anders dan het slagenlandschap en het rivierenlandschap. Dit landschap is in deze nota het Brabants landschap genoemd.

De bebouwing in het landschap ziet er in grote mate hetzelfde uit. De wijze waarop de bebouwing in het landschap aanwezig is, verschilt echter. Opvallend is de groene omkadering van de agrarische erven in het rivierenlandschap. De bebouwing is hier soms nauwelijks zichtbaar en grote

silos vallen mede door de strategische plaatsing nauwelijks op. In het slagenlandschap zijn nauwelijks grote agrarische erven aanwezig. Deze liggen veelal in de linten verscholen. Het natte karakter, de natuurlijke uitstraling en de aanwezigheid van bijvoorbeeld de eendenkooi zijn in dit landschap

het meest manifest. In het Brabants landschap zijn de erven nauwelijks omkaderd met begroeiing. Eveneens is in het landschap weinig begroeiing aanwezig. De bebouwing is hierdoor van verre zichtbaar. Bomen langs de wegen onderbreken dit beeld maar enigszins.

Bebouwd gebied

In het bebouwd gebied zien de gebieden er vooral door hun functie anders uit. De grootst herkenbare eenheden zijn de woongebieden. Grondgebonden woningen met een tuin overheersen het beeld. De linten komen eveneens nadrukkelijk tot uiting. De historische karakteristiek is over het algemeen nog goed zichtbaar. In de linten zijn de centra van de kernen

gesitueerd. De winkels en andere voorzieningen in de linten geven deze gebieden een ander karakter. De diversiteit van de bebouwing is groot. Doordat het concentratiepunten van activiteiten zijn, zijn ze in grote mate bepalend voor de indruk die van Waalwijk achterblijft na een bezoek.

De bedrijventerreinen kenmerken zich vooral door de grootte van de gebouwen en de rondom gelegen grote verharde erven voor bevoorrading en parkeren. In groene gebieden, zoals parken, recreatiegebieden, sportterreinen en plantsoenen, is nauwelijks bebouwing aanwezig. Toch bepaalt

de groenstructuur in belangrijke mate hoe een gemeente ervaren wordt.

Routes en markeringspunten

Het ervaren en herkennen van gebieden is voor het welstandbeleid van groot belang. Vanaf de routes door de gemeente is dit mogelijk. De op de kaart opgenomen routes zijn bepaald door de intensiteit van het gebruik en de vormgeving van wegen. Er is een hiërarchie aangebracht in thans aanwezige structurerende wegen. Door de snelheid van het verkeer op de snelweg, ziet men de gemeente op een andere manier dan op de fiets of lopend. Daarom zijn naast de snelwegen enkele belangrijke langzaam verkeersroutes in beeld gebracht, zoals het Halve Zolenlijntje en de promenade in het centrum van Waalwijk. Naast auto- en langzaamverkeerroutes is ook het water een belangrijk aandachtspunt in de ervaring van de gemeente. Op verschillende punten is de gemeente vanaf het water in beeld, bijvoorbeeld in de recreatievaart. Daarnaast is het landschap onlosmakelijk met het water verbonden. Bij het rivierenlandschap verwacht iedereen immers een rivier te zien.

Autoverkeerroutes en water zijn voorbeelden van routes die tegelijk ook grenzen of randen zijn. Deze zijn niet specifiek op de kaart van het ruimtelijk structuurbeeld aangegeven. Vaak vormen randen ook een functionele grens tussen gebieden, bijvoorbeeld tussen een woongebied en een bedrijventerrein, of tussen landelijk en stedelijk gebied.

Op kruispunten wordt vaak de eerste indruk van een gebied gevormd. Op deze plaats wordt vaak naar oriëntatiepunten in het landschap en de bebouwing gezocht. Op de kaart zijn kruispunten als knopen aangegeven. De belangrijkste knopen bevinden

zich ter hoogte van de afslagen vanaf de snelweg. Op een lager schaalni-

veau zijn kruisingen van hoofdwegen en buurtontsluitingswegen belangrijke knopen. Oriëntatiepunten betreffen veelal de alom bekende gebouwen. Kerktorens die reeds vanuit het buitengebied goed zichtbaar zijn, zijn daarvan voorbeelden. Maar ook het ziekenhuis, het RKC Waalwijk stadion en de watertoren in Waalwijk zijn aangegeven als oriëntatiepunten.

Als laatste categorie is op de kaart bebouwing aangegeven welke een bijzondere positie inneemt. Dit zijn duidelijk aanwezige bebouwingsfronten die een ruimte bepalen (bijvoorbeeld een plein). Het plein voor het gemeentehuis in Waalwijk is hier een goed voorbeeld van. Evenals het door een historisch wiel bepaalde bebouwingsfront aan het dijkje in Waspik. Bij de bebouwingsfronten is een verschil gemaakt met de in de cultuur-

historische waarden kaarten aangegeven historische straatwanden. Deze vormen op basis van hun historische waardering een front. Naast deze bebouwingsfronten is er sprake van markante grootschalige gebouwen die vrij in de ruimte staan. Deze hebben een bijzondere relatie met de openbare ruimte op het maaiveld en bepalen zo veel van hun omgeving. Veel van de objecten zijn als voorzieningen, objecten of flats genoemd in de bebouwingstypen. Er is voor het ruimtelijk structuurbeeld een selectie toegepast waarbij de grootschaligheid, vrijstaande positie en markering van de ruimte door deze objecten bepalend is geweest.

